

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

No5

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2025

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

*Elektron nashr. 352 sahifa.
E'lon qilishga 2025-yil 1-mayda ruxsat etildi.*

Bosh muharrir o'rinbosari:
Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:
Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoira Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan

Abdurakhmanov Kalandar Khodjavevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor

Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate

Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society

Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences

Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor

Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor

Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor

Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor

Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)

Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)

Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor

Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan

Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan

Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor

Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences

Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer

Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor

Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)

Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)

Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)

Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor

Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)

Mirzaliyev Sanjar Makhmatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE

Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Khusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Rakhimovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridakhon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

“Zavur kollektor suvlarining kimyoviy tarkibi tahlili va ularni tozalash zarurati (Qoraqalpog‘iston Respublikasi misolida)”.....	20
Kungiratbay Sharipov, Ma‘ruf Nurmanov	
Forming demand and stimulating sales in Uzbekistan.....	26
Musayeva Shoira Azimovna	
Членство в ВТО как драйвер развития: взгляд Узбекистана через призму опыта Вьетнама и Казахстана.....	30
Ж.Я.Нуриллаев	
Mamlakatimizda tizimli ahamiyatga molik banklarni aniqlash tartibi va ularning bank tizimi moliyaviy barqarorligiga ta’siri tahlili.....	37
Xolmamatov Farhodjon Kubaevich	
O‘zbekiston respublikasida aholi bandligini ta’minlashdagi dolzarb masalalar	44
Ibragimov Elmurod Gulboynor o‘g‘li	
O‘zbekiston respublikasida elektr energiyasi ta’minoti hajmini yalpi ichki mahsulot hajmiga ta’sirini ekonometrik tahlil qilish.....	48
Fayziyev Rabim Alikulovich	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida tijorat banklarining xizmat turlarini takomillashtirish amaliyoti	60
Umurzoqova Adiba Ochilovna	
Qishloq xo‘jaligi kooperativi boshqaruv tizimida buxgalteriya hisobini tashkil qilishning o‘ziga xos xususiyatlari	67
Abduraxmanov Ramazon Abdullayevich	
O‘zbekistonda qishloq xo‘jaligi mahsulotlari umumiy hajmini prognozlashda ekonometrik modellar (yillik)	72
Qodirov Farxod Amirovich, Bo‘ribaeva Qundiz Muratbaevna	
Oziq-ovqat mahsulotlari xavfsizligi tizimini takomillashtirishning nazariy va amaliy jihatlari.....	77
Mahamatova Maftuna	
Xufiyona va yashirin iqtisodiyotning amaliy tahlili o‘zbekiston miqyosida.....	83
Koshanov Abdimurat Azat uli	
Soliq tizimini barqarorligini belgilovchi omillar tahlili.....	87
Nurillayev Jasurbek Davronbekovich	
Mahalliy budjetlar daromad manbalarini mustahkamlash omillari.....	92
Soatova Nodira Boboxanovna	
Bank infratuzilmasining raqamli transformatsiyasi va resurslar bazasi shakllanishi: nazariy asoslar va texnologik yondashuvlar.....	97
Raxmatov Azizjon Jaloliddinovich, Jumayev Muzaffar Mahmud o‘g‘li	
Ichki auditning transformatsion potentsiali: tahliliy amallarni takomillashtirish orqali samaradorlikni oshirish.....	102
Misirov Akbarali Pardaboyevich, Ismoilov Asadbek Abdusamat o‘g‘li	
Xorijiy mamlakatlarda yashil moliyalashtirishni rivojlantirish yo‘llari.....	110
Qorriyeva Shahnoza Safarbayevna	
Yashil moliya – iqtisodiy rivojlanish mexanizmi sifatida	117
Nodir Xidirov G‘iyosaliyevich	
Xo‘jalik yurituvchi subyektlarning likvidiligi va moliyaviy barqarorligini ta’minlashning xorij tajribasi va uning amaliy ahamiyati	122
Bauyetdinov M.J.	
Теоретические подходы к определениям агрессий социально - экономической и политической стабильности государства как фактор повышения рекреационных потребностей	128
Алимова Райхона Баходировна	
Innovatsion ta’lim texnologiyalari asosida talabalarning metodik tayyorgarligini shakllantirish.....	139
Komilov Umidjon Normurod o‘g‘li, Tulyaganova Gulnoza Olimjon qizi	

Kichik biznes subyektlarini moliyalashtirish manbalari	143
Nematulloev Suxrob Sobirovich	
Bir qatlamli elastik asosda joylashgan to'sinning seysmik kuchlar ta'siridagi tebranishining V.Z. Vlasov usuli asosida analitik tadqiqi	148
Kamola Xaydarova	
"Sibir daryolarining burilishi" loyihasining tarixiy va retrospektiv tahlili	153
Mahmudov Nosir Mahmudovich	
Sarguzasht turizmini rivojlanishi va sarguzasht turlarda turistlarning xavfsizligini ta'minlashda instruktor-gidlarning roli	159
Tilovmurodov Dostonbek Furqat o'g'li	
Scientific-theoretical foundations of the use of ict in ensuring management efficiency and security in enterprises	165
Khalilov Bekzod Akhmatovich	
Tijorat banklarida kredit riskini boshqarish mexanizmlarini takomillashtirish yo'nalishlari.....	171
Mirtursunova Dinara Anvarovna	
O'zbekiston respublikasi tijorat banklarida masofaviy bank xizmatlarini joriy etishni takomillashtirish yo'llari.....	175
Tangriyev Izzat Raxmatullayevich	
Qashqadaryo viloyatida eko va etno turizmni rivojlantirishning istiqbollari va iqtisodiy samaradorligi.....	181
Erkayeva Barno, Xushvaqto'v Ramziddin	
O'zbekiston bank tizimida raqamli valyutalar va yashil investitsiyalar integratsiyasini takomillashtirish	186
Nodirov Azizxon Asrorovich	
Global energiya noaniqligining o'zgaruvchanligi ekonomertik modellari	192
Bexzod Qo'ziboev	
Экоцифра: цифровизация МСП для зеленого устойчивого роста	197
С.С. Убаева	
Qishloq xo'jaligini barqaror rivojlantirish va ekologik toza hududni yo'lga qo'yishning ahamiyati	201
Ergashov Ulug'bek Zoxidjonovich	
Statistika fanining shakllanish bosqichlari va rivojlanish tendensiyalari.....	206
Nabixodjaev Abbas Abdupattahovich, Umarova Mukaddas Abbasovna	
Hududlarning atmosferaga chiqaradigan zararli chiqindilar miqdorini sanoat mahsulotiga nisbati bo'yicha tahlili	210
Baqoyev Husan Nuriddinovich	
Qayta tiklanadigan vodorod narxlari strategiyasini o'rganish: xarajat noaniqliklarini bartaraf etish	216
Nuraliyeva Komila Sanakulovna	
Qishloq xo'jaligini «yashil» iqtisodiyot asosida rivojlantirishga o'tishning zarurligi va mohiyati.....	221
Yoldoshev Mutalib Ibrohimovich	
Mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirishda "yashil investitsiyalar" dan foydalanishning xorij tajribalari	225
Ruzibayeva Nargiza Xakimovna, Rustamova Nasiba Arslanovna	
Ijtimoiy iqtisodiy ehtiyojlar va ularning iqtisodiy rivojlanishdagi o'rni.....	230
Raxmonova Feruza Musaqlovna	
Oliy ta'lim xizmatlarini ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyotda tutgan o'rni.....	234
Mirzaxajeva Shaxzoda Shuxratovna	
Tijorat banklari muammoli kreditlarining likvidlilikka ta'siri.....	240
Karshiyev Adham Anvarovich	
Kichik firmalarning raqobatbardoshligini oshirishning nazariy metodologik jihatlari.....	245
Ruzmetov Davron Ibrogimovich, Aliyev Maqsudbek Erkinovich	
Xo'jalik yurituvchi subyektlarning moliyaviy resurslaridan samarali foydalanish imkoniyatlari.....	251
Talapova Nargiza Baxriddinova	

“Deviant xulq-atvorli o‘smirlarning ijtimoiy moslashuvining psixologik xususiyatlari”	255
Saidbekova Feruza Anvarbek qizi	
Aholi daromadlarini diversifikatsiya qilishda davlat siyosatining roli va imkoniyatlari	258
Nutfullayev Shohrux Mexli o‘g‘li, Qurbanov Ulug‘bek Erkinovich	
Анализ показателей развития зелёной химии по всему миру и в узбекистане за последние десять лет	262
Фозилова Фирангиза Комиловна	
Tijorat banklarining o‘zbekiston respublikasi iqtisodiyotiga ta’siri	270
Masharipov Rasulbek Jo‘rabekovich	
Biznes birlashuvda buxgalteriya hisobi va auditni takomillashtirish yo‘nalishlari	273
Hamroyeva Zuhra Amiral qizi, Xayitboyeva Laylo Oybekovna, Mirzarayimov Sardorbek Ravshanovich	
O‘zbekiston respublikasida pul-kredit siyosatining maqsadi	277
Adilov Zuxriddin Marip o‘g‘li	
Qishloq xo‘jaligi mahsulotlarining ishlab chiqarish va bozorlararo aloqalarining statistik o‘zgarish tendensiyalari	281
Zakirova Umida Maxamadaminovna	
Iqtisodiy bilimlarni shakllanishi va rivojlanishi	286
Po‘latov Abdulloh Xolxo‘jayevich	
Теоретические основы эффективного управления финансовыми ресурсами предприятий с государственной долей (на примере узбекистана)	291
Ахмедов Дилшод Турсункулович	
Robototexnika asoslari va maktab ta’limida qo‘llanilishi	298
Tuxliyev Muslimbek Sherzod o‘g‘li	
Sun‘iy intellektlar yordamida o‘quvchilarni hayotiy faoliyat ko‘nikmasini shakllantirishi	303
Mirxasilova Zulfiya Kochkarovna, Abdurahmanova Ozoda Djo‘rayevna, Kurbanov Azimjon Jo‘raboy o‘g‘li	
Levi tengsizligi uchun A.N. Kolmogorov teoremlari	316
Saypiddinov Shukrullo Sadrinovich, Baxramov Rustamjon Qambarali o‘g‘li	
Rivojlanayotgan mamlakatlar bank tizimida raqamli moliyaviy texnologiyalarni joriy etish afzalliklari	320
Xodjimamedov Akmal Ashurovich, Umedov Abdullo Umedovich	
O‘zbekiston respublikasining mdh mamlakatlari bilan tashqi savdo faoliyati tahlili: o‘zgarish tendensiyalari va istiqbollari	326
Ilyosov Asrorjon Axrorjon o‘g‘li, Abdullaev Alisher Maxmudovich, Tuxtasinova Muxayyo Mirzasultonovna	
Elektron tijoratni rivojlantirishning xorij tajribasi	330
Madieva Zuxra Iskandarbekovna	
Inson resurslarini o‘rganishning asosiy yondashuvlari: mohiyat-ta’rifiy tahlil	336
Bakirov Qobiljon Mamatyusupovich	
Bandlikni ta’minlashda davlat tomonidan institutsional muhit yaratishning roli	340
Dilorom Tojiboyeva, Umida Ravshanovna Anvarova	
Mamlakatimizda islom moliyasini rivojlantirish maqsad va choralari	346
Xoliyorov Xomid Boynazarovich	

MAMLAKATIMIZDA ISLOM MOLIYASINI RIVOJLANTIRISH MAQSAD VA CHORALARI

Xoliyorov Xomid Boynazarovich

O'zbekiston Respublikasi Bank-Moliya Akademiyasi
Moliya va moliyaviy texnologiyalar fakulteti
24-11-Davlat moliyasi va Xalqaro moliya yo'nalishi tinglovchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada mamlakatimizda Islom moliyasini rivojlantirishdan ko'zlangan maqsad va uni rivojlantirish yo'lida amalga oshirilishi zarur bo'lgan choralar, shuningdek, Islom moliyasini joriy etish va rivojlantirish orqali iqtisodiyotda yuzaga keladigan ijobiy o'zgarishlar yoritilgan. Jumladan, moliyaviy resurslar diversifikatsiyasi, an'anaviy moliya tizimi orqali jalb qilinmagan mablag'larni iqtisodiyotga jalb etish, aholi qo'lidagi bo'sh pul mablag'larini Islom moliyasi vositasida iqtisodiy aylanishga kiritish orqali ularning passiv daromadlarini oshirish imkoniyatlari ko'rib chiqilgan. Shuningdek, islomiy moliyaviy resurslar asosida yangi tadbirkorlik subyektlari va ish o'rinlarini yaratish bo'yicha taklif va tavsiyalar keltirilgan. Maqolada mamlakatimizda Islom moliyasini rivojlantirishga oid bir qator muhim takliflar bayon etilgan.

Kalit so'zlar: islom moliyasi, murobaha, ijara, islomiy sug'urta, ICSFS, ICD, takaful, sukuk, mushoraka, muzoraba, salam, moliyaviy barqarorlik, ijtimoiy mas'uliyat.

Abstract: In this article, the aim of the development of Islamic finance and the measures to be taken for its development, positive changes in the economy through the introduction and development of Islamic finance, diversification of financial resources, attraction of resources not attracted through the traditional financial system to the economy and the increase of passive income of the population through the use of free money into the economy through Islamic finance. Proposals and recommendations are presented on the creation of new business entities and new jobs through Islamic financial resources. The article presents important proposals for the development of Islamic finance in our country.

Key words: islamic finance, murabaha, ijara, Islamic insurance, ICSFS, ICD, takaful, sukuk, mushoraka, muzoraba, salam, Financial stability, Social responsibility.

Аннотация: В этой статье изложены цели развития исламских финансов в нашей стране, а также меры, которые необходимо принять для их развития, положительные изменения в экономике через внедрение и развитие исламских финансов, диверсификация финансовых ресурсов, привлечение ресурсов, не охваченных традиционной финансовой системой, в экономику и увеличение пассивного дохода населения за счет привлечения свободных денежных средств в экономику через исламские финансы. Также представлены предложения и рекомендации по созданию новых бизнес-структур и новых рабочих мест с помощью исламских финансовых ресурсов. В статье приведены важные предложения по развитию исламских финансов в нашей стране.

Ключевые слова: исламское финансирование, мурабаха, иджара, исламское страхование, ICSFS, ICD, такафул, сукук, мушорака, музораба, салам, финансовая стабильность, социальная ответственность.

KIRISH

Mamlakatimiz aholisining asosiy qismini 90 foizdan ortig'ini musulmonlar tashkil qilganligi sababli ushbu tarmoqni rivojlantirish ayniqsa biz uchun dolzarb hisoblanadi.

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoev Islom hamkorlik tashkiloti Tashqi ishlar vazirlari kengashining 43-sessiyasi ochilish marosimida so'zlagan nutqida quyidagilarni ta'kidlagan edi: "Islom olami

ulkan iqtisodiy, investitsiyaviy salohiyat va energetika resurslariga ega. Ulardan to'g'ri foydalanish Islom hamkorlik tashkilotiga a'zo davlatlar o'rtasida xalqaro savdo-iqtisodiy, moliyaviy va investitsiyaviy hamkorlikni kengaytirish mamlakatlarimizni birlashtiradigan transport yo'llarini tashkil etish yuksak iqtisodiy taraqqiyot ko'rsatkichlariga erishish imkonini beradi. Bu esa pirovardida boshqa barcha sohalarining rivojlanishi uchun asos bo'lib xizmat qiladi"¹.

An'anaviy moliya tizimiga muqobil sifatida Islom moliya tizimini joriy etish bugungi kunda O'zbekiston iqtisodiyoti uchun o'ta dolzarb sanaladi.

O'zbekistonning iqtisodiy rivojlanishi va investitsiyaga ehtiyoji yuqori bo'lgan sohalariga faoliyati islomiy moliyalashtirishga asoslangan banklar, investitsiya fondlari hamda kompaniyalar mablag'larini jalb etish lozim. Bu orqali jalb qilinadigan investitsiyalarni diversifikatsiya qilish imkoniyati ham yaratiladi.

Islom moliyasining an'anaviy moliyadan yana bir muhim afzalligi shundaki u resurslar cheklangan dunyoda isrofgarchilikka ortiqcha dabdagaga yo'l qo'ymaslikni va boylikni adolatli qayta taqsimlashni maqsad qiladi. Islom moliyasi joriy etilishi bilan birga uni o'rganish jarayonida jamiyatimizda hozirgi kunda tobora kamayib borayotgan bag'rikenglik ne'matlarni baham ko'rish qanoat va fazilat kabi ijtimoiy qadriyatlarining qayta tiklanishiga ham xizmat qilishi mumkin.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Islom moliyasini rivojlantirish bugungi kunda nafaqat musulmon aholiga ega bo'lgan mamlakatlarda, balki global moliya tizimida ham dolzarb yo'nalishlardan biri sifatida qaralmoqda. O'zbekiston ham bu borada sezilarli qadamlar tashlamoqda. Xususan, G.R. Hanif va M. Iqbal islomiy moliyaning makroiqtisodiy barqarorlikka ta'sirini o'rganar ekan, ularning tadqiqotlarida foizsiz moliyalashtirish tizimining iqtisodiy o'sish va moliyaviy inklyuziyani kuchaytiruvchi omil sifatida roliga e'tibor qaratiladi. Bu fikrni Iqtisodiy Hamkorlik va Taraqqiyot Tashkiloti (OECD) ham qo'llab-quvvatlagan bo'lib, u islom moliyasi orqali kichik va o'rta biznes subyektlarini qo'llab-quvvatlashda innovatsion yondashuvlarni ilgari suradi.

Abdurahmon Choudhury va Rodney Wilson kabi olimlar esa islomiy bank xizmatlarining shakllanishi va ularning muqobil moliyaviy vosita sifatidagi ustunliklarini tahlil qilgan. Ular Saudiya Arabistoni, Malayziya va Birlashgan Arab Amirliklari tajribalarini o'rganib, bu tizimni joriy etishda muhim omil bo'lgan huquqiy-institutsional asoslarning ahamiyatini alohida ta'kidlaydi. O'zbekistonda bu boradagi holatni solishtirma jihatdan ko'rib chiqqan A.A. Saidov va U.A. Salimovlar mamlakatimizda mavjud konstitutsiyaviy va moliyaviy muhitni hisobga olgan holda, islomiy moliyani joriy etish bo'yicha aniq yo'nalishlarni belgilab bergan.

Islom moliyasining afzalliklarini tahlil qilgan Monzer Kahf o'z ishlarida foizsiz kreditlash, riskni taqsimlash, shaffoflik va shariatga muvofiqlik tamoyillari asosida moliyaviy faoliyat yuritish modelining ijtimoiy adolat va resurslarning samarali taqsimotiga olib kelishini isbotlab bergan. Shuningdek, Timur Kuran islom moliyasining zamonaviy iqtisodiyotdagi roli va uning tarixiy ildizlari haqida tahliliy yondashuvni taklif etgan bo'lib, u bu tizimni diniy asoslardan tashqari, iqtisodiy pragmatizm bilan uyg'unlashgan tizim sifatida ko'rsatadi.

O'zbekistonda islom moliyasini joriy etishning huquqiy asoslari va normativ bazasini shakllantirish masalalariga e'tibor qaratgan N. G'ulomov va B. Narziyev islom moliyasi qonunlarini ishlab chiqish, mutaxassislar tayyorlash va xalqaro standartlarga moslashtirish bo'yicha amaliy takliflar bergan. Shu bilan birga, O'zbekiston bank tizimining islomiy moliya xizmatlarini qabul qilishga tayyorligini baholashga doir tadqiqotlar ham olib borilgan bo'lib, ularning natijalari bu yo'nalishda siyosiy iroda va institutsional islohotlarning zarurligini ko'rsatadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotda ma'lumotlar asosan ikkilamchi manbalar – ilmiy maqolalar, xalqaro moliya institutlari hisobotlari, normativ-huquqiy hujjatlar va mavjud statistik ma'lumotlar tahlili orqali yig'ildi. Olingan ma'lumotlar kontent tahlili va taqqoslama yondashuv asosida tahlil qilinib, islom moliyasining joriy holati va rivojlanish imkoniyatlari baholandi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Islomiy moliyaning rivojlanishi bevosita Islomiy bank tizimining taraqqiyoti bilan chambarchas bog'liq. Islomiy bank tizimining hozirgi shakli o'tgan asrning ikkinchi yarmida shakllana boshlagan bo'lib, uning samarali rivojlanishi Misrdagi Mit Ghamr jamg'arma banki hamda 1963-yilda Malayziyada tashkil etilgan Tabung Haji Lembaga faoliyati bilan boshlangan.

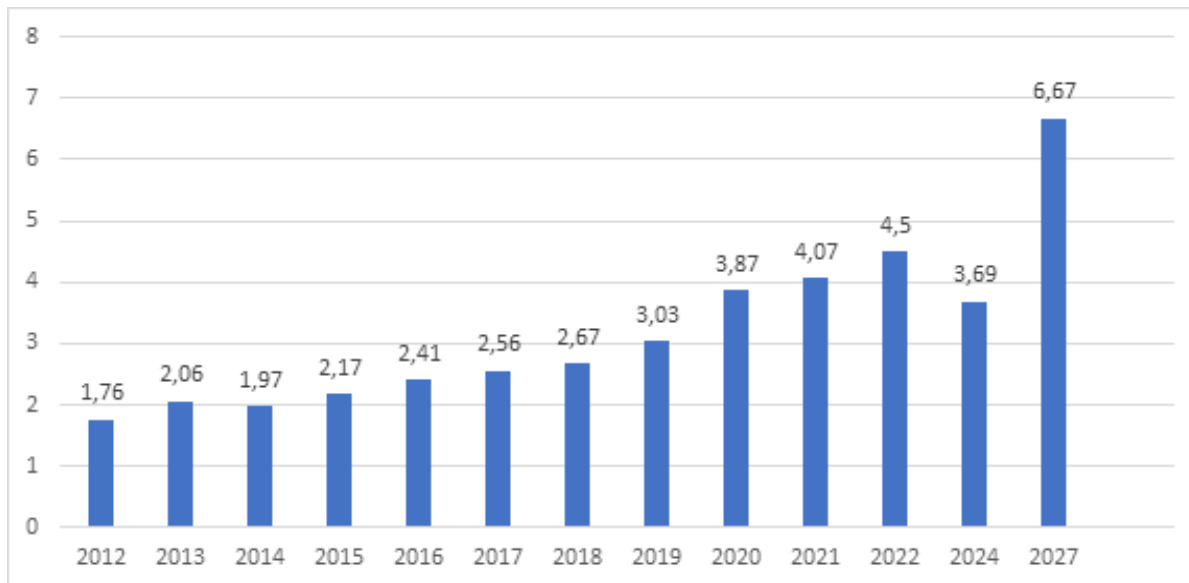
Islom moliyasi bugungi global moliya tizimida tobora muhim o'rin egallab bormoqda. Ayniqsa, so'nggi o'n yilliklarda uning o'sish sur'ati jadallashdi va u jahon moliya tizimining ajralmas qismiga aylandi.

¹ Islomiy moliya asoslari. E.A.Baydaulet Toshkent, O'zbekiston. 2019 yil 3-bet.

Eng yirik Islom moliya markazlari sifatida Yaqin Sharq (Saudiya Arabistoni, BAA, Qatar, Kuvayt), Janubi-Sharqiy Osiyo (Malayziya, Indoneziya), Yevropa va Amerika (Buyuk Britaniya, AQSh)ni ko'rsatish mumkin.

Katta bozor hajmi va tez o'sish sur'ati tufayli har yili Islom moliyasi bozorida o'rtacha 10–15 % o'sish kuzatilmoqda (1-rasm).

1-rasm. 2012–2027-yillar oralig'ida butun dunyo bo'ylab islomiy moliya aktivlarining umumiy qiymati prognoz ko'rsatkichlari asosida (trln. AQSH dollari)²

Mamlakatimizda Islom moliyasini joriy etish iqtisodiyotimizni diversifikatsiya qilishga imkon yaratadi. Iqtisodiyotda aholiga muqobil moliyaviy xizmatlarning ko'rsatilishi, ularning ehtiyojlariga mos qulayliklar yaratadi va bu, o'z navbatida, iqtisodiyotning to'laqonli rivojlanishiga xizmat qiladi.

Bugungi kunga kelib, "islomiy moliya" va "islomiy bankchilik" Singapur, Angliya kabi rivojlangan mamlakatlarda tez sur'atlarda rivojlanmoqda. Singapurning musulmon aholisi atigi 5 % ni tashkil etsa-da, islomiy bankchilikka bo'lgan talab yuqori darajada saqlanmoqda.

Shu asosda xulosa qilish mumkinki, aholining 90 foizdan ortig'i musulmonlardan iborat bo'lgan mamlakatimizda ham islomiy moliyaviy xizmatlar uchun katta imkoniyatlar mavjud.

O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki boshqaruvining 2024-yil 26-iyulda "Mikromoliya tashkilotlari tomonidan islomiy moliyalashtirishga oid xizmatlarni ko'rsatish tartibi to'g'risidagi nizomni tasdiqlash haqida"gi 3536-son³ qarorining qabul qilinishi mamlakatimizda islomiy moliyani rivojlantirish yo'lida tashlangan dastlabki muhim qadamlardan biri hisoblanadi.

Ushbu nizom talablari asosida endilikda mikromoliya tashkilotlari mijozlarga islomiy moliyalashtirishga oid quyidagi xizmatlarni ko'rsatishi mumkin bo'ldi: islomiy ijara, foydani taqsimlashga asoslangan moliyalashtirish (muzoraba), nasiya savdoga asoslangan moliyalashtirish (murobaha), foyda va zararlarni taqsimlashga asoslangan sherikchilik (mushoraka), hamda oldindan to'lovga asoslangan moliyalashtirish (salam).

Mamlakatimizda islom moliyasini rivojlantirish bo'yicha ko'plab ishlar amalga oshirilgan bo'lsa-da, hali bajarilishi zarur bo'lgan vazifalar yetarlicha.

Islom moliyasining to'laqonli amaliyotga tatbiq etilishi va an'anaviy moliyaviy tizim bilan teng sharoitda raqobatlasha olishi uchun, eng avvalo, mustahkam huquqiy baza yaratilishi zarur.

Islom moliyasi bo'yicha qonun loyihalarida soliqqa tortish masalalariga alohida e'tibor qaratish maqsadga muvofiq bo'ladi.

Islom moliyasi sohasida malakali kadrlar tayyorlash ham dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. Mahalliy mutaxassislarni tayyorlashda ilg'or tajribaga ega davlatlar (Malayziya, Indoneziya, Qatar) bilan hamkorlikda oliy ta'lim muassasalarini tashkil etish, O'zbekiston Islom akademiyasi va Bank-moliya akademiyasida islomiy moliya yo'nalishlari bo'yicha qabul kvotalarini oshirish, ta'lim dasturlarini takomillashtirish va davlat tilida zamonaviy o'quv materiallarini yaratish muhim ahamiyat kasb etadi.

Shuningdek, sud idoralari xodimlari, advokatlar va boshqa huquqshunoslar uchun islomiy moliya tamoyillari va operatsiyalariga oid huquqiy ta'lim dasturlarini ishlab chiqish va mavjudlarini takomillashtirish, huquq sohasi

² www.statista.com ma'lumotlari asosida muallif tomonidan tayyorlandi

³ <https://lex.uz/uz/docs/-7036330>

vakillarining malakasini oshirish, hamda vazirlik va idoralar xodimlari, keng jamoatchilik orasida Islom moliyasi bo'yicha xabardorlikni oshirish zarur.

Bugungi kunga kelib, mamlakatimizda ayrim tashkilotlar tomonidan islomiy moliyaviy mahsulotlar taklif etilmoqda. Jumladan:

“Taiba Lizing” va “Al-Mulk Kapital” lizing kompaniyalari kichik va o'rta biznes vakillariga islomiy moliya tamoyillari asosida ijara mahsulotlarini taqdim etmoqda.

“O'zaro” islomiy sug'urta kompaniyasi.

“Trast Muamalat” MCHJ tomonidan “Lizing”, “Moliyaviy ijara” xizmatlari.

“Kapitalbank” va Xususiy sektorni rivojlantirish korporatsiyasi (ICD) o'rtasida 2019-yil 11-iyun kuni islomiy darcha tashkil etish bo'yicha kelishuv imzolangan.

“Trastbank” va ICS Financial Systems (ICSFS) kompaniyasi o'rtasida 2021-yil 17-mart kuni islomiy bank xizmatlarini yo'lga qo'yish bo'yicha kelishuv imzolangan.

“Orient Finans Bank” va Xususiy sektorni rivojlantirish korporatsiyasi (ICD) o'rtasida 2021-yil iyul oyida islomiy darcha tashkil etish bo'yicha kelishuvga erishilgan.

“Anorbank” va Xususiy sektorni rivojlantirish bo'yicha Islom korporatsiyasi (XSRIK) 2024-yil 27–30-aprel kunlari O'zbekistonda Islom bankini tashkil etish loyihagini birgalikda ishlab chiqishga kelishgan.

“Trastbank” XABda Islom moliyasini joriy qilish bo'yicha dastlabki qadamlar 2018-yilda tashlangan. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 20-dekabrda “Xalqaro va xorijiy moliya institutlari bilan hamkorlikning samaradorligini yanada oshirish chora-tadbirlari to'g'risida”gi PQ-3439-son⁴ hamda Vazirlar Mahkamasining 2019-yil 23-maydagi “Islom taraqqiyot banki guruhi va Arab muvofiqlashtirish guruhi jamg'armalari bilan hamkorlikni yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida”gi 428-son⁵ qarorlariga muvofiq, “Trastbank” XAB va Xususiy sektorni rivojlantirish bo'yicha Islom korporatsiyasi o'rtasida 2019-yil 22-avgust kuni “Islomiy darcha” xizmatini bankda tatbiq etish bo'yicha kelishuv imzolangan.

Shuningdek, 2019-yil 30–31-oktabr kunlari “Trastbank” rahbariyati va Xususiy tarmoqlarni rivojlantirish bo'yicha Islom korporatsiyasi vakillari o'rtasida uchrashuv bo'lib o'tgan va unda “Islomiy darcha”ni ishga tushirish bo'yicha yo'l xaritasi tasdiqlangan.

“Trastbank” XAB tomonidan mijozlarga qulaylik yaratish va islomiy moliyaviy xizmatlarni ko'rsatish maqsadida xalqaro Islomiy tashkilotlardan quyidagi mablag'lar jalb qilingan:

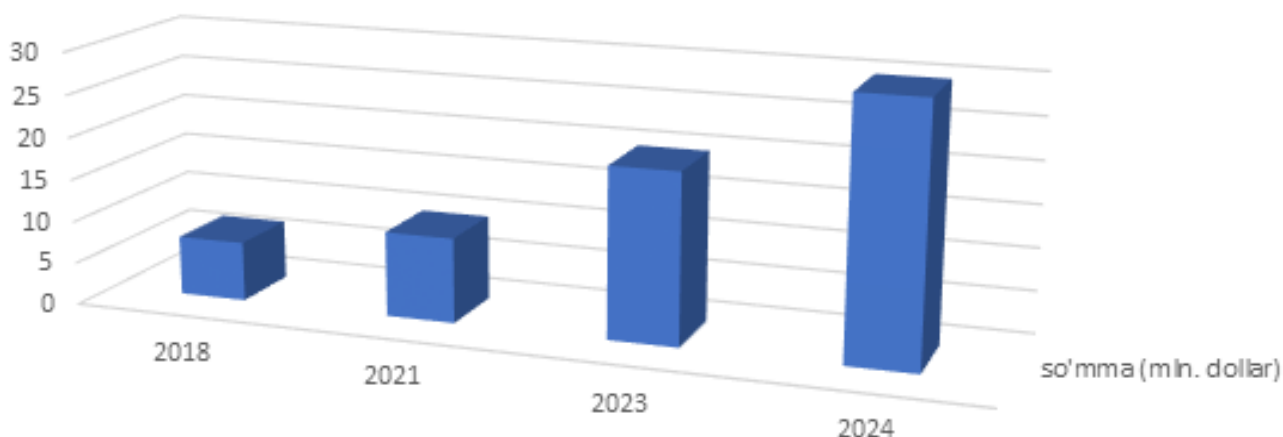
2018-yilda Xususiy tarmoqlarni rivojlantirish bo'yicha Islom korporatsiyasidan (XTRIK) 7 million AQSH dollari.

2021-yil sentabr oyida XTRIKdan 10 million AQSH dollari.

2023-yil yanvar oyida XTRIKdan 20 million AQSH dollari.

2024-yil noyabr oyida XTRIKdan 30 million AQSH dollari.

2025-yil 1-aprel holatiga ko'ra, “Trastbank” XAB va XTRIK o'rtasida jami 67 million AQSH dollari miqdorida mablag' jalb qilish bo'yicha shartnomalar imzolangan (2-rasm)⁶.

2-rasm. Xususiy tarmoqlarni rivojlantirish bo'yicha islom korporatsiyasi (XTRIK) bilan “Trastbank” o'rtasida mablag' jalb qilish bo'yicha tuzilgan bitimlar yillar kesimida⁷

4 <https://lex.uz/docs/-3466151>

5 <https://www.lex.uz/docs/-4351726>

6 www.trastbank.uz

7 www.trastbank.uz sayt ma'lumotlari asosida muallif tomonidan tayyorlandi

“Trastbank” XAB bilan Xalqaro Islom savdo-moliya korporatsiyasi (XISMK) oʻrtasida 2025-yil 1-aprel holatiga jami 47 million AQSH dollari qiymatidagi mablagʻni jalb qilish boʻyicha shartnomalar imzolangan: 2018-yil noyabr oyida Xalqaro Islom savdo-moliya korporatsiyasi (XISMK)dan 4 million AQSH dollari, 2018-yil iyul oyida XISMKdan 8 million AQSH dollari, 2021-yil sentyabr oyida XISMKdan 15 million AQSH dollari; 2025-yil mart oyida esa XISMKdan 20 million AQSH dollari miqdorida mablagʻ jalb qilingan.

Ushbu jalb qilingan mablagʻlar mamlakatimizda kichik va oʻrta biznes loyihalarini moliyalashtirishga yoʻnaltirildi. Natijada farmatsevtika, tekstil, xizmat koʻrsatish, savdo, umumiy ovqatlanish va boshqa sohalardagi jami 97 ta loyiha moliyalashtirildi. Bu esa respublikaning turli hududlarida tadbirkorlar sonining ortishiga, aholiga koʻplab qulayliklar yaratilishiga va yangi ish oʻrinlarining tashkil etilishiga xizmat qilmoqda.

2023-yilda Xalqaro Islom savdo-moliya korporatsiyasi tomonidan “Trastbank” XAB “kichik va oʻrta biznes yoʻnalishida eng yaxshi hamkor” sifatida eʼtirof etildi.

2023-yil 10-yanvarda “Trastbank”ning shoʻba lizing kompaniyasi – “Trast Muamalat” MCHJ tashkil etildi. “Trast Muamalat” MCHJ faoliyatining asosiy maqsadi – mijozlarning Islom moliyasi xizmatlariga boʻlgan ehtiyojini “moliyaviy ijara” va “lizing” xizmatlari orqali qondirishdan iborat.

2025-yil 1-aprel holatiga koʻra Jamiyat tomonidan jami 353 ta loyiha moliyalashtirilgan, jumladan:

18 ta uy-joy – moliyaviy ijara asosida,
12 ta uskuna – lizing asosida,
30 ta yuk mashinasi – lizing asosida,
293 ta yengil turdagi avtotransport vositasi – moliyaviy ijara va boʻlib-boʻlib toʻlash sharti asosida oldi-sotdi shaklida moliyalashtirilgan.

Bugungi kunga kelib, mijozlar soni 284 nafarni tashkil etadi. Shundan 45 tasi yuridik shaxs, 239 tasi esa jismoniy shaxsdan iborat⁸.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Islom moliyasi hozirda jahon moliya tizimining muhim qismini tashkil etib, barqaror va foizsiz muqobil tizim sifatida rivojlanmoqda. Uning ekologik barqarorlik, etika va ijtimoiy adolat tamoyillariga asoslangani uni yanada jozibador qilmoqda. Kelajakda islom moliyasining global iqtisodiyotdagi oʻrni yanada ortishi kutilmoqda. Islom moliyasining anʼanaviy moliya tizimidan asosiy afzalliklaridan biri – resurslar cheklangan dunyoda isrofgarchilik va ortiqcha dabdaga yoʻl qoʻymaslik, shuningdek, boylikni adolatli qayta taqsimlash tamoyillariga asoslanishidir. Islomiy moliyaning joriy etilishi, uni oʻrganish va tushunish jarayonida jamiyatimizda bugungi kunda susayib borayotgan bagʻrikenglik, neʼmatlarni baham koʻrish, qanoat va boshqa ijobiy ijtimoiy fazilatlar qayta mustahkamlanishiga xizmat qilishi mumkin.

Islomiy moliyani Oʻzbekiston iqtisodiyotini rivojlantirishda yangi dastak sifatida baholash mumkin. Chunki bugungi kunda bank sohasiga jalb qilinmagan mablagʻlar iqtisodiyot uchun samarasiz holatda qolmoqda. Ushbu vaziyatda islomiy moliya vositalari orqali ushbu mablagʻlarni iqtisodiyotga jalb qilish imkoniyati mavjud. Buning uchun islom moliyasi toʻgʻrisidagi qonun loyihasini ishlab chiqish va yaqin muddatlarda qabul qilish muhim ahamiyatga ega. Bu orqali islomiy moliya boʻyicha faoliyat yuritish uchun huquqiy asos yaratiladi va keyinchalik qonun osti hujjatlari hamda boshqa normativ-huquqiy hujjatlar ishlab chiqilishi uchun zamin yaratiladi.

Shuningdek, islom moliyasi boʻyicha kadrlar tayyorlash tizimini yoʻlga qoʻyish zarur. Bu borada xalqaro tashkilotlar bilan hamkorlikda oʻquv dasturlari ishlab chiqish, seminar va malaka oshirish kurslarini tashkil etish orqali malakali mutaxassislar bazasini shakllantirish mumkin. Shu bilan birga, islomiy moliya xizmatlarini soliqqa tortish mexanizmlarini oʻrganish va soliq qonunchiligiga zaruriy qoʻshimchalarni kiritish boʻyicha asoslantirilgan takliflarni ishlab chiqish muhimdir. Bu esa ushbu tizimning iqtisodiy muomaladagi maqomini aniqlashtirib, uning barqaror faoliyat yuritishini taʼminlaydi.

Islomiy investitsiya fondlarini tashkil etish orqali anʼanaviy moliyaviy tizimga jalb qilinmagan boʻsh mablagʻlarni iqtisodiyotga yoʻnaltirish mumkin. Natijada moliyaviy resurslar tanqisligi muammosiga yechim topiladi, iqtisodiyotda qoʻshimcha qiymat yaratiladi, yangi ish oʻrinlari vujudga keladi va ishsizlik muammosiga ijobiy taʼsir koʻrsatadi. Shu bilan birga, islomiy investitsiya fondlariga badal kiritgan investorlar uchun passiv daromad manbai yaratiladi, bu esa uzoq muddatli moliyaviy barqarorlikka zamin yaratadi.

Foydalanilgan adabiyotlar roʻyxati

1. Islom moliyasiga kirish. Mufti Muhammad Taqiy Usmoniy. Azon kitoblar nashryoti 2023 yil.
2. Islomiy moliya asoslari. E.A.Baydaulet Toshkent, Oʻzbekiston. 2019 yil 3-bet.
3. Fundamentals of Islamic Finance and Banking. Syeda Fahmida Habib. Printed in Great Britain by TJ International Ltd, Padstow, Cornwall, UK.

8 “Trastmuamalat” MCHJning choraklik hisobotlari asosida

4. Hanif G., Iqbal M. Islamic Banking and Economic Stability: Theory and Evidence – Islamic Research and Training Institute, Jeddah, 2011.
5. Wilson R. Islamic Banking and Finance in the Middle East and UK: Developments and Issues – Palgrave Macmillan, 2006.
6. Choudhury A.L. The Principles of Islamic Finance: A Focus on Profit and Loss Sharing – Harvard Islamic Finance Forum, 2005.
7. Kahf M. Islamic Finance and Economic Development – Islamic Economics Studies, Islamic Development Bank, 2004.
8. Kuran T. Islam and Mammon: The Economic Predicaments of Islamism – Princeton University Press, 2004.
9. Saidov A.A., Salimov U.A. Islomiy moliya tizimini O'zbekistonda joriy etishning huquqiy mexanizmlari – "Iqtisodiyot va moliya" jurnali, 2022.
10. Internet saytlari: www.trustbank.uz
11. Internet saytlari: www.trustmuamalat.uz
12. Internet saytlari: www.statista.com
13. Internet saytlari: www.kun.uz

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. № 5

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelmasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin. Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

EI.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>